

Kémiai reakciók 2. – egyéni kísérletek

Vegyületek azonosítása oldékonyság, kémhatás és egyszerű reakció alapján

Név: _____ Neptun kód: _____ mérőhely: _____

Labor előzetes feladatok

Írja le, hogy milyen vizsgálatokat végezne, ha az alábbi vegyületek valamelyikét kapja ismeretlen mintaként! A minta csak egy vegyületet tartalmaz.

konyhasó (NaCl)

szódabikarbóna (NaHCO₃)

trisó (Na₃PO₄)

kréta por (CaCO₃)

timföld (Al₂O₃)

A vizsgálathoz rendelkezésre áll:

desztillált víz

univerzál indikátor oldat, cseppentős üvegben

2,0 mol/dm³ HCl oldat

3 db főzőpohár

kis üvegbot

vegyszeres kanál

Tervezze meg a kísérlet kivitelezését, rajzoljon útvonaltervet, hogy milyen módon jut el a minta azonosításáig!

---

oktató

Kémiai reakciók 2. – egyéni kísérletek

Vegyületek azonosítása oldékonyság, kémhatás és egyszerű reakció alapján

Név: _____ Neptun kód: _____ mérőhely: _____

Végezze el a megtervezett kísérletet és összegezze tapasztalatait, írja fel a lejátszódó kémiai folyamatok egyenletét!

A minta megnevezése: _____ képlete: _____

_____
dátum_____
oktató

A vegyszerek maradékát az 1. gyűjtőben (savak-bázisok) helyezze el!

Kémiai reakciók 2. – bemutató kísérletek

Szükséges eszközök:

kémcsövek, kémcsőállvány
3 db főzőpohár
tölcsér, szűrőpapír
óraüveg
csipesz
vatta
hurkapálca, gyufa
vegyszeres kanál

Szükséges anyagok:

0,1 mol/dm³ ezüst-nitrát
0,1 mol/dm³ kálium-bromid
0,1 mol/dm³ nátrium-tioszulfát
fém darabkák (réz, cink)
2,0 mol/dm³ sósav, 25%-os salétromsav
1,0 mol/dm³ nátrium-hidroxid
10 %-os hidrogén-peroxid
0,1 mol/dm³ kobalt(II)-klorid
5 %-os nátrium-hipoklorit

Ezüst-halogenidek vizsgálata

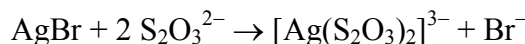
Kísérlet: Öntsön kémcsőbe 2 cm³ ezüst-nitrát oldatot (AgNO₃), majd adjon hozzá kis részletekben 2 cm³ kálium-bromid oldatot (KBr). A csapadékos oldatot ossza kétfelé. Az egyik részletekhez adjon 2 cm³ nátrium-tioszulfát oldatot (fixírsó: Na₂S₂O₃ · 5 H₂O), a másik részletet szűrje le redős szűrőpapíron és a papíron maradt csapadékot helyezze napfényre, vagy UV-lámpa alá! (2-es gyűjtő, a papír külön gyűjtve)

Figyelje meg a csapadék oldódását komplexképző jelenlétében! Értelmezze az ultraibolya fény hatására bekövetkező változást! Írja fel a folyamatok kémiai egyenletét!

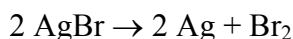
Magyarázat: Az ezüst-nitrát és a kálium-bromid reakciójában sárgásfehér színű csapadék képződött:

Nátrium-tioszulfát hatására a csapadék feloldódik (színtelen oldatot kapunk), a lejátszódó komplexképződési reakció:

A csapadék fényérzékeny, abszorbeált fénysugarak hatására fém-ezüstre (fekete szín) és halogénre bomlanak (a csapadékok megfeketednek):

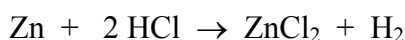
A fenti folyamatok a hétköznapi életben a klasszikus fekete-fehér fényképezés során játszódnak le. Az UV-fény hatása az exponálás, és a nátrium-tioszulfát oldattal történik a fixálás.

Átmeneti fémek reakciója savakkal

Kísérlet: Apró Cu-, Zn-darabokból 2-2 kémcsőbe tegyen egy-egy darabkát. Töltsön rájuk rendre kb. 2-2 cm³-t 2,0 mol/dm³ HCl és 25%-os HNO₃ oldatból, majd laza vattacsomóval dugaszolja le a kémcsöveket! Elszívó fülke alatt végezze a kísérletet! (2. gyűjtő, nehézfémek)

Figyelje meg a fémek viselkedését, reakcióját, a keletkező gáz színét, a folyamat hevességét!

Magyarázat: Nem oxidáló és híg savakkal csak a negatív standardpotenciálú fémek (pl. cink, vas, alumínium) reagálnak, hidrogéngáz fejlődése közben. A pozitív standardpotenciálú fémek (pl. réz, ezüst, higany), oxidáló savakkal lassan reagálnak, nitrózus-gázok keletkezése közben.

A fémek és savak reakciója a korróziós folyamatokban nagy fontosságú, ahol a savak hatását a jelenlévő oxigén is fokozza.

A hidrogén-peroxid: redukáló és oxidáló szer

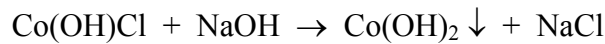
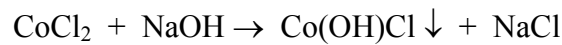
Kísérlet: Öntsön két kémcsőbe 1-1 cm³ ezüst-nitrát- (AgNO₃), illetve kobalt-klorid-oldatot (CoCl₂) és adjon mindkettőhöz 2 cm³ nátrium-hidroxidot, majd a csapadék képződése után 2 cm³ hidrogén-peroxidot! Rázza jól össze a reakcióelegyeket és tartson izzó gyűjtő pálcát a kémcsövek nyílásához, illetve óvatosan nyújtsa be a gáztérbe! (2. gyűjtő, nehézfémek)

Figyelje meg a csapadék képződését, illetve a hidrogén-peroxid hatására bekövetkező változását!

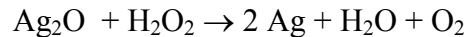
Magyarázat: A nátrium-hidroxid a hatására AgNO_3 -ból barna színű ezüst-oxid csapadék válik le:

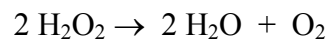
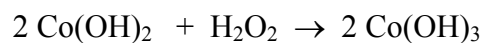
A CoCl_2 pedig először kék színű bázisos kobalt(II)-kloridot képez, majd rózsaszínű Co(OH)_2 keletkezik:

A csapadékok a lúgos közegben a hidrogén-peroxiddal eltérően reagálnak, azonban mindkét esetben oxigéngáz fejlődését tapasztaljuk. A barna színű ezüst-oxid redukálódik, szürke színű fém ezüst keletkezik:

A kobalt(II)-hidroxidot a hidrogén-peroxid barna színű kobalt(III)-hidroxiddá oxidálja és párhuzamosan a H_2O_2 fémion katalizált bomlása is végbemegy:

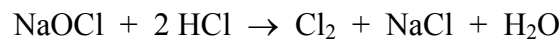
Peroxid vegyületeket tartalmaznak azok a feltároló fehérítő-szerek (Vanish), amelyekben nem klór biztosítja a tisztulást. Ezeknek a szereknek ugyancsak az oxigénfejlődés miatt nagyobb a tisztítóhatásuk.

Klorgáz fejlődése

Kísérlet: Egy kémcsőbe öntsön 1 ujjnyi 2 mol/dm^3 sósav-oldatot (HCl), egy másikba pedig ugyanennyi 5 %-os nátrium-hipokloritot (NaOCl)! Elegyítse a kémcsövek tartalmát! *Elszívó fülke alatt végezze a kísérletet! (hígítva a csatornába önthető)*

Figyelje meg a gázfejlődést!

Magyarázat: A klór különböző oxidációs állapotú ionjai reagálnak és mérgező, valamint erélyes oxidáló hatású klorgáz keletkezik:

A háztartási sósav és a hypó (Clorox, Domestos) összeöntésekor is ez a folyamat játszódik le, ezért nagyon veszélyes ezeket a vegyszereket egyszerre használni.